ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

10. března 2005 *

Ve věci C-469/03,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 35 EU, podaná rozhodnutím Tribunale di Bologna (Itálie) ze dne 22. září 2003, došlým Soudnímu dvoru dne 10. listopadu 2003, v trestním řízení proti

Filomenu Mariu Miragliovi,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, předsedkyně senátu, R. Schintgen (zpravodaj) a P. Kūris, soudci,

generální advokát: A. Tizzano,
vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 15. prosince 2004,

* Jednací jazyk: italština.

s ohledem na písemná vyjádření předložená:

— za F. M. Miragliu N. Trifirò, avvocatessa,

— za italskou vládu I. M. Braguglíou, jako zmocněncem, ve spolupráci s G. Aiellou, avvocato dello Stato,

— za řeckou vládu M. Apessosem a I. Bakopoulosem, jakož i M. Tassopoulou, jako zmocněnci,

— za španělskou vládu M. Muñozem Pérezem, jako zmocněncem,

— za francouzskou vládu R. Abrahamem a G. de Berguesem, jakož i C. Isidoro, jako zmocněnci,

— za nizozemskou vládu H. G. Sevenster a J. van Bakel, jako zmocněnkyněmi,

— za švédskou vládu A. Krusem, jako zmocněncem,

— za Komisi Evropských společenství E. de March a W. Bogensbergerem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 54 úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Úř. věst. 2000, L 239, s. 19; Zvl. vyd. 19/02, s. 9, dále jen „prováděcí úmluva"), podepsané dne 19. června 1990 v Schengenu (Lucembursko).

2 Tato žádost byla podána v rámci trestního řízení proti F. M. Miragliovi, obviněnému společně s dalšími osobami z organizace dopravy omamných látek typu heroinu do Boloně.

Právní rámec

Úmluva k provedení Schengenské dohody

3 Podle článku 1 protokolu o začlenění schengenského *acquis* do rámce Evropské unie, který byl připojen ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o založení Evropského společenství Amsterodamskou smlouvou (dále jen „protokol"), je třináct členských států Evropské unie, včetně Italské republiky a Nizozemského království zmocněno mezi sebou navázat užší spolupráci v rámci schengenského *acquis*, vymezeného v příloze k uvedenému protokolu.

4 Součástí takto vymezeného schengenského *acquis* je zejména dohoda mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, podepsaná dne 14. června 1985 v Schengenu (Úř. věst. 2000, L 239, s. 13; Zvl. vyd. 19/02, s. 3, dále jen „schengenská dohoda"), jakož i prováděcí úmluva.

5 Podle čl. 2 odst. 1 prvního pododstavce protokolu je ode dne vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost schengenské *acquis* okamžitě použitelné pro třináct členských států uvedených v článku 1 uvedeného protokolu.

6 Podle čl. 2 odst. 1 druhého pododstavce věty druhé protokolu přijala Rada Evropské unie dne 20. května 1999 rozhodnutí 1999/436/ES, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, která tvoří schengenské *acquis*, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení Evropského společenství a Smlouvy o Evropské

unii (Úř. věst. L 176, s. 17; Zvl. vyd. 19/01, s. 152). Z článku 2 ve spojení s přílohou A tohoto rozhodnutí vyplývá, že Rada určila, že články 34 EU a 31 EU, které jsou součástí hlavy VI Smlouvy o Evropské unii s názvem „Ustanovení o policejní a soudní spolupráci v trestních věcech", jsou právním základem článků 54 až 58 prováděcí úmluvy.

7 Tyto články tvoří kapitolu 3 s názvem „Zákaz dvojího trestu" hlavy III s názvem „Policie a bezpečnost". Podle uvedeného článku 54:

„Osoba, která byla pravomocně odsouzena jednou smluvní stranou, nesmí být pro tentýž čin stíhána druhou smluvní stranou za předpokladu, že v případě odsouzení již byla vykonána nebo je právě vykonávána sankce, nebo podle práva smluvní strany, ve které byl rozsudek vynesen, již nemůže být vykonána."

Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních

8 Článek 2 písm. b) Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních podepsané ve Štrasburku dne 20. dubna 1959 (dále jen „Evropská úmluva o právní pomoci") stanoví:

„Pomoc může být odmítnuta:

[...]

b) jestliže dožádaná strana má za to, že provedení dožádání by bylo zřejmě na úkor její svrchovanosti, bezpečnosti, veřejného pořádku nebo jiných základních zájmů jejího [jeho] státu."

9 Nizozemské království učinilo následující výhradu k čl. 2 písm. b) Evropské úmluvy o právní pomoci:

„Vláda Nizozemského království si vyhrazuje možnost nevyhovět dožádání právní pomoci:

[...]

b) jestliže se vztahuje na stíhání nebo řízení, které je v rozporu se zásadou ‚zákazu dvojího trestu';

c) jestliže se vztahuje na vyšetřování činu, pro který je obviněný stíhán v Nizozemsku."

Nizozemská právní úprava

10 Podle článku 36 nizozemského trestního řádu:

„1. Pokud se nepokračuje v trestním stíhání, může soud rozhodující ve věci samé, který věc posuzoval jako poslední, na návrh obviněného určit, že věc se uzavírá.

2. Soud si může vyhradit rozhodnutí o návrhu vždy do určité lhůty, pokud státní zastupitelství předloží poznatky, na základě kterých je možno dojít k závěru, že stíhání bude ještě pokračovat.

3. Předtím, než soud rozhodne, předvolá jemu známou osobu, která má na věci přímý zájem, aby ji vyslechl v záležitosti návrhu obviněného.

4. Usnesení je neprodleně doručeno obviněnému."

11 Článek 255 téhož řádu stanoví:

„1. Poté co bylo vyšetřování v trestním řízení zastaveno, po doručení usnesení o uzavření věci obviněnému nebo po oznámení, že již nebude dále stíhán, aniž by tím v posledně uvedeném případě byly dotčeny články 12i nebo 246, nemůže být obviněný soudně stíhán pro tentýž čin, pokud se neobjevily nové přitěžující důkazy.

2. Nové přitěžující důkazy mohou tvořit výlučně výpovědi svědků nebo obviněného, jakož i listinné důkazy, dokumenty a záznamy, které vyšly nově najevo nebo ještě nebyly předmětem zkoumání.

3. V takovém případě může být obviněný předvolán k jednání Rechtbank pouze po ukončení přípravného vyšetřování ohledně těchto nových přitěžujících důkazů [...]".

12 Konečně, co se týče dožádání právní pomoci v trestních věcech, článek 552-l nizozemského trestního řádu stanoví:

„1. Dožádání se nevyhoví:

[...]

b) pokud by vyhovění mělo napomoci stíhání nebo rozhodnutí ve věci, které jsou v rozporu se zásadou, která je základem čl. 68 a 255 odst. 1 tohoto zákona;

c) pokud je podáno za účelem vyšetřování týkajícího se činu, pro který je obviněný stíhán v Nizozemsku [...]."

Věc v původním řízení a předběžná otázka

13 V rámci vyšetřování vedeného italskými orgány ve spolupráci s nizozemskými orgány byl F. M. Miraglia dne 1. února 2001 zadržen v Itálii na základě usnesení o vyšetřovací vazbě vydaného vyšetřujícím soudcem Tribunale di Bologna.

14 F. M. Miragliovi bylo vytýkáno, že spolu s dalšími osobami organizoval dopravu 20,16 kg omamných látek typu heroin z Nizozemska do Boloně, což je trestný čin upravený v článku 110 italského trestního zákona a článku 80 nařízení č. 309/90 prezidenta republiky.

15 Dne 22. ledna 2002 vyšetřující soudce Tribunale di Bologna rozhodl o dalším stíhání F. M. Miraglii pro uvedený trestný čin a rozhodl se nahradit vyšetřovací vazbu příkazem obviněnému zdržovat se v místě bydliště. Tribunale di Bologna dále nahradil příkaz zdržovat se v místě bydliště povinností zdržovat se v Mondragone (Itálie) a nakonec odvolal všechna zajišťovací opatření, takže obviněný má v současnosti naprostou volnost pohybu.

16 Zároveň bylo proti F. M. Miragliovi zahájeno pro tentýž trestný čin trestní řízení nizozemskými soudními orgány, z důvodu, že dopravil z Nizozemska do Itálie 30 kg heroinu.

17 Kvůli tomuto obvinění byl F. M. Miraglia dne 18. prosince 2000 zadržen nizozemskými orgány a propuštěn na svobodu dne 28. prosince 2000. Dne 17. ledna 2001 Gerechtshof te Amsterdam (Nizozemsko) zamítl odvolání podané státním zastupitelsvím proti usnesení Rechtbank te Amsterdam (Nizozemsko), kterým se zamítá návrh na prodloužení vazby.

18 Trestní řízení proti obviněnému bylo zastaveno dne 13. února 2001, aniž by byl odsouzen k trestu nebo k jiné sankci. V rámci tohoto řízení nizozemský státní zástupce nepodal proti obviněnému obžalobu. Ze spisu vyplývá, že toto rozhodnutí bylo přijato proto, že již byla podána obžaloba pro tentýž čin v Itálii.

19 Usnesením ze dne 9. listopadu 2001 Rechtbank te Amsterdam nahradil obviněnému škodu, která mu byla způsobena vykonanou vyšetřovací vazbou, jakož i výdaje advokáta.

20 Dopisem ze dne 7. listopadu 2002 státní zastupitelství u Rechtbank te Amsterdam zamítlo dožádání právní pomoci od státního zastupitelství u Tribunale di Bologna na základě výhrady učiněné Nizozemským královstvím k čl. 2 písm. b) Evropské úmluvy o právní pomoci vzhledem k tomu, že uvedený Rechtbank „zastavil řízení, aniž by uložil trest".

21 Dne 10. dubna 2003 italské státní zastupitelství zaslalo nizozemským soudním orgánům žádost o informace o výsledku trestního řízení proti F. M. Miragliovi a o způsobu jeho vyřízení, za účelem posouzení jejich relevance s ohledem na článek 54 prováděcí úmluvy.

22 Ve své zprávě ze dne 18. dubna 2003 nizozemské státní zastupitelství uvědomilo italské státní zastupitelství o zastavení trestního stíhání proti F. M. Miragliovi, nicméně však neuvedlo údaje o přijatém opatření a jeho obsahu, které by předkládající soud považoval za dostatečné. Nizozemské státní zastupitelství uvedlo, že se jedná o „pravomocné soudní rozhodnutí" zakazující podle článku 255 nizozemského trestního řádu, jakékoliv stíhání pro tentýž trestný čin a jakoukoliv právní spolupráci se zahraničními orgány, pokud se proti F. M. Miragliovi neobjeví nové důkazy. Nizozemské soudní orgány dále uvedly, že článek 54 prováděcí úmluvy brání jakémukoliv dožádání právní spolupráce podanému italským státem.

23 Podle předkládajícího soudu se nizozemské orgány rozhodly nezahájit stíhání F. M. Miraglii, protože mezitím již bylo trestní řízení proti obviněnému zahájeno pro

tentýž trestný čin v Itálii. Takové posouzení lze vysvětlit „preventivním" použitím zásady zákazu dvojího trestu.

24 Tribunale di Bologna však považuje tento výklad článku 54 prováděcí úmluvy za nesprávný, neboť zbavuje oba dotyčné členské státy jakékoliv možnosti skutečně přezkoumat odpovědnost obviněného.

25 Takový výklad článku 54 prováděcí úmluvy by totiž zabránil jak nizozemským orgánům trestně stíhat F. M. Miragliu, protože kvůli témuž trestnému činu již probíhá řízení v Itálii, tak i italským orgánům zjistit vinu obviněného.

26 Předkládající soud dodává, že i za předpokladu, že by na rozdíl od nizozemských orgánů neměl za to, že se jedná o situaci, ve které se použije zásada zákazu dvojího trestu, a rozhodl by se pokračovat v řízení, byl by nucen posoudit odpovědnost F. M. Miraglii bez významného příspěvku, kterým jsou důkazy shromážděné nizozemskými orgány, a bez právní pomoci těchto orgánů.

27 Za těchto podmínek se Tribunale di Bologna rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je namístě použít článek 54 prováděcí úmluvy, pokud obsahem soudního rozhodnutí přijatého v prvním státě je upuštění od trestního stíhání, aniž by bylo rozhodnuto ve věci samé, které bylo přijato pouze na základě toho, že stíhání bylo již zahájeno v jiném státě?"

K předběžné otázce

28 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda se zásada zákazu dvojího trestu, upravená v článku 54 prováděcí úmluvy použije na rozhodnutí soudních orgánů členského státu, kterým se zastavuje trestní řízení poté, co se státní zastupitelství rozhodlo nepokračovat v trestním stíhání z toho důvodu, že proti témuž obviněnému bylo pro tentýž čin zahájeno trestní stíhání v jiném členském státě, aniž by bylo provedeno jakékoliv posouzení věci samé.

29 Ze znění článku 54 prováděcí úmluvy vyplývá, že žádná osoba nemůže být v členském státě stíhána pro tentýž čin, pro který již byla v jiném členském státě „pravomocně odsouzena".

30 Takové soudní rozhodnutí jako v původním řízení přijaté poté, co se státní zastupitelství rozhodlo nepokračovat v trestním stíhání z důvodu, že trestní stíhání již bylo proti témuž obviněnému pro tentýž čin zahájeno v jiném členském státě, aniž by bylo provedeno jakékoliv posouzení věci samé, nelze považovat za rozhodnutí pravomocně odsuzující tuto osobu ve smyslu článku 54 prováděcí úmluvy.

31 Takto je nutné vykládat článek 54 tím spíše, že pouze takový výklad upřednostňuje předmět a cíl tohoto ustanovení před procesněprávními aspekty, které se ostatně v jednotlivých členských státech mohou lišit, a zaručuje užitečnou aplikaci tohoto článku.

32 Je totiž nepochybné, že cílem článku 54 prováděcí úmluvy je zabránit tomu, aby určitá osoba v důsledku toho, že využila své svobody pohybu, byla stíhána za tentýž čin na území více členských států (rozsudek ze dne 11. února 2003, Gözütok a Brügge, C-187/01 a C-385/01, Recueil, s. I-1345, bod 38).

33 Použití tohoto článku na takové rozhodnutí o zastavení trestního řízení jako v původním řízení by však ztěžovalo, ne-li bránilo, každé konkrétní možnosti potrestat protiprávní chování obviněného v dotyčných členských státech.

34 Jednak bylo uvedené rozhodnutí o zastavení trestního řízení přijato soudními orgány členského státu bez jakéhokoliv posouzení protiprávního jednání obviněného. Dále by zahájení trestního řízení v jiném členském státě pro tentýž čin bylo ohroženo, i když právě zahájení takového stíhání bylo důvodem nepokračování trestního stíhání ze strany státního zastupitelství v prvním členském státě. Takový důsledek by zjevně odporoval účelu ustanovení hlavy VI Smlouvy o Evropské unii, jak je uveden v článku 2 prvním pododstavci čtvrté odrážce EU, a sice „zachovávat a rozvíjet Unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se [...] předcházení a potírání zločinnosti".

35 V důsledku toho je namístě odpovědět na položenou otázku, že se zásada zákazu dvojího trestu, upravená v článku 54 prováděcí úmluvy, neuplatní na rozhodnutí soudních orgánů členského státu, kterým se zastavuje trestní řízení poté, co se státní zastupitelství rozhodlo nepokračovat v trestním stíhání z důvodu, že trestní stíhání proti témuž obviněnému pro tentýž čin bylo zahájeno v jiném členském státě, aniž by bylo provedeno posouzení věci samé.

K nákladům řízení

36 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

Zásada zákazu dvojího trestu, upravená v článku 54 úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, podepsané dne 19. června 1990 v Schengenu, se neuplatní na rozhodnutí soudních orgánů členského státu, kterým se zastavuje trestní řízení poté, co se státní zastupitelství rozhodlo nepokračovat v trestním stíhání z důvodu, že trestní stíhání proti témuž obviněnému pro tentýž čin bylo zahájeno v jiném členském státě, aniž by bylo provedeno posouzení věci samé.

Podpisy.